

Nuorten tutkijoiden uramahdollisuudet ja politiikkatieteiden tulevaisuus Suomessa

INGA SAIKKONEN JA HENRI VOGT

Uusi hallitusohjelma sitoutuu T&K-rahoituksen nostoon tulevina vuosina. Tämä onkin välttämätöntä, jos Suomen tieteen ja tieteeseen perustuvan opetuksen kansainvälinen kilpailukyky halutaan säilyttää. Lisäykset tutkimusrahoitukseen eivät kuitenkaan yksinään riitä. Tarvitaan myös lisää houkuttelevia, tai edes mielekkäitä, urapolkuja lupaaville nuorille tutkijoille. Jo nyt on käynyt yhä vaikeammaksi houkutella parhaita opiskelijoita jatko-opintoihin, ja tämä ei vaikuta olevan vain valtio-oppineiden kokemus. Yhdymme siis vahvasti professori Anu Wartiovaaran *Tieteessä tapahtuu* -lehden (2/2023) kolumniin, jossa hän peräänkuuluttaa nimenomaan nuoriin tutkijoihin satsaamista tieteen kilpailuedellytysten takaamiseksi.

Kenties keskeisin ongelma nuorten tutkijoiden urapolulla suomalaisissa yliopistoissa on vakinaisten tai siihen tähtäävien työpaikkojen vähäinen määrä. Suomen keskeisissä verrokkimaissa, Pohjoismaissa, Alankomaissa ja Britanniassa, on merkittävästi yleisempää, että nuoret tutkijat työllistyvät post doc -vaiheen jälkeen joko urapolun ensimmäisiin vakinaisiin työsuhteisiin tai tenure track -tehtäviin. Uran eteneminen yhden yliopiston palveluksessa on siis aidosti mahdollistettu. Suomessa tällaisia vakinaisia tai vakinaistumiseen tähtääviä työpaikkoja on yhteiskuntatieteissä avoinna vuosittain hyvin vähän – teknisillä aloilla toki enemmän –, sillä tehtävien kokonaismäärä on pieni eikä uusia resursseja nimenomaan *vakinaisiin perustehtäviin* juurikaan ole saatu. Kilpailu harvoista vakinaisista paikoista on johtanut siihen, että niistä kilpailevat jo erittäin meritoituneet tutkijat, eivät nuoret lupaukset.

Vakituisten tehtävien vähyden vuoksi nuorten tutkijoiden uran jatkuminen väitöksen jälkeen riippuu joko määräaikaisista tutkimustehtävistä, lyhytkestoisista opetussijaisuuksista tai itsensä työllistämisestä kilpaillun tutkimusrahoituksen kautta. Kokemus kilpaillun rahoituksen hankkimisesta on tietenkin urakehityksen kannalta keskeistä, ja vanhempien tutkijoiden johtamissa projekteissa ja erilaisissa sijaisuuksissa on mahdollista saada tärkeitä akateemisia meriittejä. On kuitenkin yksilöille ja tätä myöten järjestelmälle kestävämpiä, jos tällaiset määräaikaiset työsuhteet ketjuuntuvat vuodesta toiseen pitkiksi ajoiksi ilman mahdollisuutta työllistyä vakinaiseen työsuhteeseen.

Alamme, politiikan tutkimus eri muodoissaan, näyttää vielä olevan tässä suhteessa Suomessa erityisen huonossa asemassa. Näin on ainakin, jos otetaan huomioon, kuinka pohjattoman mutkikas tämän hetken maailma on ja kuinka valtaviin haasteiden edessä se on: niin mikro- kuin makrotasolla, demokratiasta globaaliongelmiiin. Nuo haasteet pitäisi saada ratkottua nimenomaan politiikan ja poliittisen päätöksenteon kautta ja näin myös analysoitua politiikantutkimuksellisesti. Näistä lisääntyvistä haasteista huolimatta alan yliopistolliset resurssit ovat jämähtäneet jonnekin 1990-luvulle, ainakin perusopetushenkilökunnan määrillä mitattuna – vaikka nykyiset yliopistonlehtoraatit pääosin toki ovat korkean pätevyyden vakinaisia toimia toisin kuin entiset assistentit.

Vertailu muiden Pohjoismaiden tehtävämääriin korostaa suomalaisten resurssien vähäisyyttä. Vertailua vaikeuttavat maasta ja yliopistosta toiseen vaihtelevat tehtävämääritykset ja alämääritelvät. Jos kuitenkin verrataan karkeasti politiikan tutkimuksen ja kansainvälisen politiikan (ml. rauhan- ja konfliktintutkimus) täysien professorien määrää muissa Pohjoismaissa, erot Suomeen ovat hätkähdyttäviä. Tutkimusavustajamme listasi keväällä 2023 Ruotsista näiltä aloilta noin 100 täyttä professoria, Tanskasta yli 80 ja Norjasta noin 70 vastaavaa tehtävää. Suomen yliopistoissa valtio-opissa ja kansainvälisessä politiikassa vakinaisia täysiä professuureja lienee vastaavasti vain noin 20. Vaikka nämä luvut ovat alakohtaisten tietojen täsmällisen vertailun vaikeuden vuoksi vain suuntaa antavia, eikä niitä ole myöskään suhteutettu opiskelijoiden määrään, vaikuttaa siltä, että samankokoisissa Norjassa ja Tanskassa on siis karkeasti *neljä kertaa enemmän* politiikan tutkimuksen ja kansainvälisen politiikan professoreita kuin Suomessa. Jos mukaan otettaisiin apulaisprofessuurit, suhdeluku olisi Suomelle vielä huonompi.

Ajattelemmekin siis, että kaikkiin suomalaisiin politiikan tutkimuksen laitoksiin olisi pikaisesti saatava merkittävästi lisää vakinaisia työpaikkoja, esimerkiksi jokaista professuuria kohti yksi perustutkimukseen ja -opetukseen keskittyvä urapolkutehtävä. Tämä varmasti vaatisi ensi alkuun jonkin verran lisää resursseja, mutta pidemmällä tähtäimellä hyvän vakinaisen tehtävän saanut pystyy hankkimaan ulkopuolista rahoitusta ja näin tuomaan merkittävän osan (ellei kaikkea) palkkarahoistaan takaisin; kyse on siis luottamuksesta ja ihmisiin investoimisesta. Jo nyt on kaikilla valtio-opin laitoksilla koko joukko erinomaisia tutkijoita, jotka käytännössä koko ajan jotenkin tuovat rahansa laitokselle takaisin – kuitenkin nauttimatta vakinaisen työsuhteen eduista.

Laajemminkin mielessä näemme vahvasti, että hallituksen toivottavasti lisääntyvästä T&K-rahoituksesta osa tulee suunnata humanististen ja yhteiskunnallisten alojen perusopetuksen tukemiseen. Ilman lisäpanostuksia on pelkona, että realististen uramahdollisuuksien puute Suomessa johtaa lupaavien nuorten yhteiskuntatieteilijöiden ja humanistien hakeutumiseen joko ulkomaille tai akateemisen alan ulkopuolelle. Suomen yliopistojen maailmantasoisuuden varmistaminen tulevaisuudessa – niin yhteiskuntatieteissä kuin muillakin aloilla – riippuukin keskeisesti nuorten lahjakkaiden tutkijoiden uramahdollisuuksista ja pysymisestä alalla.

* * *

Tämän numeron kaksi vertaisarvioitua artikkelia ovat varsin erilaisia. Jari Autioniemi, Patrik Nordin, Harri Jalonen, Kari Jalonen ja Petri Uusikylä arvioivat artikkelissaan tilannetietoisuuden syntyä ja siihen liittyviä paradokseja, konfliktejakin, Covid-19-pandemian olosuhteissa. He yksilöivät kolme erityistä paradokseja tällaisen tietoisuuden muodostumisen suhteen. Ne liittyvät kriisin olemuksen määrittelyyn, konsensuksen tavoitteluun kriisin hoidossa sekä sen tiedonmuodostuksen ongelmiin. Paradoksit palautuvat eri vallan muotojen yhdistämisen ongelmiin, asiantuntijavalta ja kokemusvalta toimivat eri tavoin suhteessa poliittisen päätöksenteon valtaan. Mallia voisi kenties myös soveltaa muihin kriisitilanteisiin ja suhteuttaa niihin keskusteluihin, joita niin sanotusta hätätilahallinnasta on viime vuosina käyty.

Tuija Parvikko puolestaan analysoi artikkelissaan Italian kansallista poliittista perinnettä erityisesti uhriutumisen ja kansalaisuuden välisestä näkökulmasta. Toisen maailmansodan jälkeen Jugoslavialle menetettyjen alueiden suhteen on maahan jopa muodostunut jonkinlainen syvä

rintamalinja antifasistien ja fasismin perintöä vielä vaalivien välille. Jälkimmäiset ovat halunneet kohottaa aluemenetykseen liittyvät, heidän näkemyksensä mukaan oikeuttamattomat tapahtumat oleelliseen rooliin maan kansallisessa tietoisuudessa. Italialaisen demokratian toimimisen kannalta tämä rintamalinja on tietysti haastava ja oleellinen. Kiinnostavaa olisi myös systemaattisesti pohtia, miten tämä historiallisiin tapahtumiin perustuva uhriutumisen nationalistinen logiikka mahdollisesti toimii muissa konteksteissa, erityisesti Euroopassa. Voisi esimerkiksi pohtia, onko Saksan AfD:n nousussa viitteitä siitä, että jotkin ihmisryhmät itäisessä Saksassa edelleen kokevat olevansa jollain lailla maan yhdistymisen ja DDR:n häviämisen uhreja.

Ajankohtaisessa katsausartikkelissaan Juho Korhonen esittää kritiikin suomalaista ohjelmallista demokratiapolitiikkaa kohtaan. Kun ylhäältä, hallinnon tasolta, esitetään demokratialle tietynlaista tulkintakehikkoa kuten Valtioneuvoston periaatepäätöksessä suomalaisessa demokratiapolitiikasta syksyiltä 2022, näyttää demokratian jatkuva sisäinen uudistuminen ja uudelleen muotoilu käyvän mahdottomaksi, demokratian avoimuuteen ei kuulu vain yhtä määritelmää. Argumentti on ajatuksia herättävä, mutta toisaalta voi ajatella, että demokratiaohjelman tavoitteena onkin juuri herättää tämänkaltaista keskustelua – ja sitä kautta osallistua osaltaan suomalaisen demokratian jatkuvaan uudistamiseen haasteiden edessä.

Mikko Poutanen keskustelee kirja-analyysissaan Suvi Salmenniemen terapiakulttuuria käsittelevän uuden teoksen kanssa; terapiakulttuuri myös osin ja kenties lisääntyvästi määrittää ihmisten poliittista identiteettiä. Italia-teema jatkuu lehdessä vielä Mira Södermanin väitösluennolla Matteo Renzin poliittisesta retoriikasta ja sen yhteyksistä jalkapallokieleen.